

Rijksbegroting 2010: gemeenten moeten bezuinigen, maar niet allemaal even veel

M.A. Allers*

Samenvatting

De rijksoverheid zal flink moeten bezuinigen zodra de economische omstandigheden dat toelaten. Doordat gemeenten financieel met gouden koorden aan het Rijk zijn verbonden zullen ook zij een flinke stap terug moeten doen. Hoeveel en wanneer er bezuinigd moet worden, is echter nog niet bekend. Dit artikel gaat na wat de mogelijke gevolgen zijn voor de financiële positie van gemeenten. Daarbij wordt ook stilgestaan bij verschillen tussen gemeenten onderling. De ene gemeenten is financieel namelijk veel sterker afhankelijk van de rijksoverheid dan de andere. Ook de mate waarin zij hun inkomsten door middel van belastingverhogingen op peil kunnen houden varieert substantieel.

Trefwoorden: rijksbegroting, gemeentefinanciën

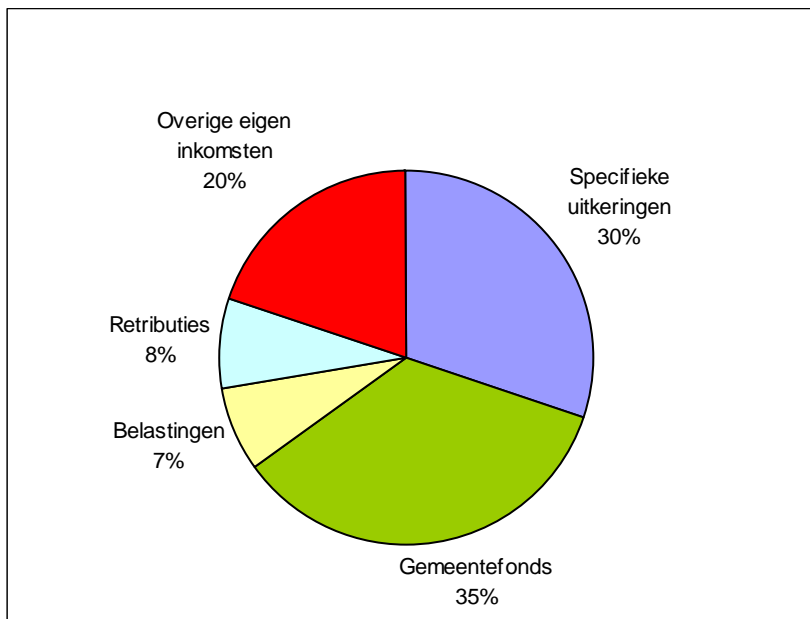
1 Inleiding

Na een begroting voor 2009 die de indruk wekte dat de wereldwijde economische terugval aan Nederland voorbij zou gaan, komt het kabinet dit jaar met een begroting voor 2010 die een uitgesproken crisissfeer uitstraalt. Tenminste, aan de inkomstenkant. De uitgaven blijven nog even op peil, om de recessie niet nodeloos te verergeren. Dit mag dan wellicht verstandig zijn, maar de staatsschuld loopt zo snel op dat bezuinigingen niet al te lang achterwege kunnen blijven. Daarmee wordt niet alleen het nieuwe kabinet geconfronteerd, dat uiterlijk 2011 zal aantreden; ook gemeenten krijgen daarmee te maken. Dit artikel schetst de mogelijke gevolgen voor gemeenten van de komende bezuinigingen op de rijksuitgaven, en gaat in op verschillen in de mate waarin gemeenten gevoelig zijn voor dergelijke bezuinigingen.

Gemeenten zijn voor hun inkomsten in grote mate afhankelijk van de rijksoverheid. Hun grootste bronnen van inkomsten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds,¹ die zij grotendeels naar eigen inzicht mogen besteden, en specifieke uitkeringen van departementen, die geormerkt zijn voor bepaalde beleidsterreinen (figuur 1). De overige eigen inkomsten van gemeenten betreffen rente en dividenden, inkomsten uit toegangsprijzen, uit grondexploitatie, enz. Dit soort inkomsten kan doorgaans niet gemakkelijk worden vergroot. Inkomsten uit grondexploitatie drogen door de recessie juist op.

1 Behalve de algemene uitkering komen ook de zogeheten decentralisatie-uitkeringen (circa 10 procent van het fonds) en de integratie-uitkeringen (circa 4 procent) uit het gemeentefonds, alsmede de artikel 12-uitkeringen aan armlastige gemeenten (0,001 procent). Op deze uitkeringen gaan we hier verder niet apart in.

Figuur 1. Inkomstenbronnen van gemeenten, 2009

Bronnen: Tweede Kamer (2009-2010a, p.108) voor de het gemeentefonds; Tweede Kamer (2008-2009a) voor de specifieke uitkeringen; begrotingscijfers van CBS Statline voor belastingen, retributies en totale baten. De overige eigen inkomsten zijn berekend als restpost.

Wanneer het Rijk gaat bezuinigen op uitkeringen aan gemeenten, kunnen die hun inkomsten eigenlijk alleen op peil proberen te houden door hun belastingen te verhogen. In de praktijk gaat het dan vooral om de onroerendezaakbelastingen (ozb). De overige lokale heffingen zijn ofwel gering van omvang, of het zijn retributies zoals de afvalstoffenheffing, waarvan de opbrengst de kosten ter zake niet mag overschrijden.² Doordat de ozb gemiddeld slechts 5,7 procent van de gemeentelijke inkomsten beslaan, en het gemeentefonds 35 procent, is gemiddeld een belastingverhoging van 6 procent nodig om een bezuiniging van één procent op het gemeentefonds te compenseren.³ Hieruit blijkt dat gemeenten niet aan bezuinigingen zullen ontkomen zodra het Rijk daar een serieus begin mee gaat maken.

Gemeenten kunnen hier echter moeilijk op inspelen doordat niet duidelijk is wanneer het Rijk gaat bezuinigen, hoeveel en in welke sectoren. Vooral het toekomstige verloop van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is van belang. De specifieke uitkeringen dekken uitgaven die gemeenten in medebewind doen, namens het Rijk dus.

Bezuinigingen op specifieke uitkeringen zouden gelijke tred moeten houden met verminderingen in gemeentelijke taken. In de praktijk gaat dat niet altijd op. Ook is het mogelijk dat gemeenten taken blijven uitvoeren wanneer de specifieke financiering

² De opbrengst van de parkeerbelastingen is wel relatief omvangrijk, maar omdat een groot deel hiervan wordt gebruikt bij het parkeerbeleid zelf (waaronder controles), is de netto opbrengst in veel gevallen toch beperkt. Verhoging van de parkeertarieven is verder maar beperkt mogelijk, omdat gemeenten anders het risico lopen dat het winkelend publiek voor een andere gemeente kiest.

³ Berekend op basis van de begrote baten voor 2009. Bron: CBS, Statline.

daarvoor wegvalt. Bijvoorbeeld omdat hun inwoners aan bepaalde diensten gewend zijn geraakt, of omdat gemeenten het onverantwoord vinden om voorzieningen te schrappen. In dit artikel laten we de specifieke uitkeringen en de daaruit gefinancierde uitgaven verder waar mogelijk buiten beschouwing. Hetzelfde geldt voor de retributies, waarvan de opbrengst immers eveneens geormerkt is.

2 Gemeentefonds

Normaal gesproken is de groei van het gemeentefonds gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Dit wordt de *normeringssystematiek* genoemd. De stijging van de rijksuitgaven – gecorrigeerd voor een aantal niet relevante posten zoals rente en ontwikkelingssamenwerking – bepaalt de autonome groei van het gemeentefonds, het zogeheten *accres*.⁴ Dit onder het motto ‘samen de trap op, samen de trap af’. Het accres is de afgelopen jaren steeds aanzienlijk geweest. Daarnaast kan geld aan het gemeentefonds worden toegevoegd of uit het fonds worden genomen als gemeenten extra taken krijgen, of taken verliezen.

In april 2009 kwamen het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) overeen het principe ‘samen de trap op, samen de trap af’ tijdelijk los te laten. Het accres zou door het stimuleringsbeleid van het kabinet aanzienlijk toenemen, en dat werd niet verantwoord gevonden. Ook bij het provinciefonds is de normeringssystematiek tijdelijk buiten werking gesteld. De provincies krijgen daarnaast overigens te maken met een structurele bezuiniging van 23 procent (300 miljoen euro) op het provinciefonds, met ingang van 2011. Dit naar aanleiding van een advies van de Raad voor de financiële verhoudingen, waarin wordt geconstateerd dat provincies hun taken voor een aanzienlijk groter deel uit eigen middelen kunnen bekostigen.⁵ Het reële accres van het gemeentefonds is voor de jaren 2010 en 2011 op nul gezet.⁶ Hierbij is afgesproken dat het gemeentefonds in die jaren gevrijwaard blijft van eventuele extra ombuigingen. Daarna kunnen ombuigingen wel degelijk hun uitwerking hebben op het gemeentefonds. Het kabinet adviseerde gemeenten in de septembercirculaire 2009 nog om voor 2012 en 2013 vooralsnog nog van reële of nominale accessen van nul uit te gaan.⁷ Maar dat is te optimistisch.

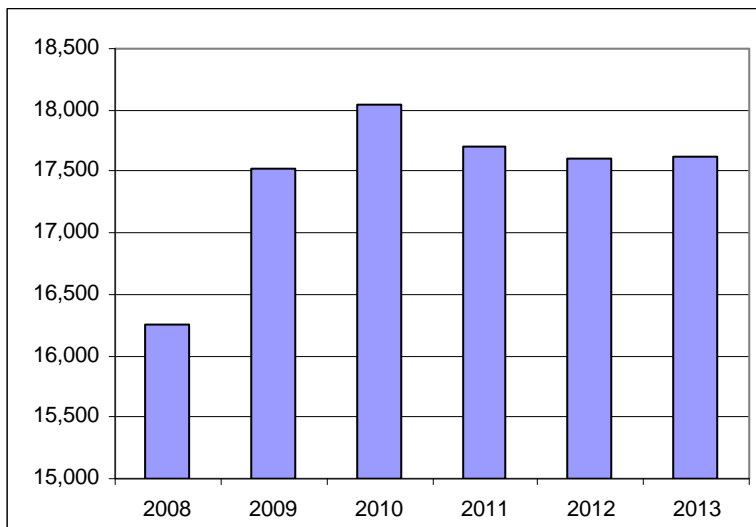
4 Niet alle onderdelen van het gemeentefonds zijn overigens gevoelig voor de ontwikkeling van het accres. Daarop komen we hieronder terug.

5 Tweede Kamer (2009-2010c), p. 11-12).

6 Tweede Kamer (2008-2009b), p. 19-23.

7 Ministerie van BZK (2009), p. 1.

Figuur 2. *Begrote uitgaven gemeentefonds (miljoenen euro's)*

Bron: Tweede Kamer (2009-2010a).

Wie de *Miljoenennota* bekijkt zou gemakkelijk de indruk kunnen krijgen dat het gemeentefonds zich voor gemeenten niet ongunstig ontwikkelt (figuur 2).⁸ De bedragen voor 2012 en 2013 zijn echter met zo veel onzekerheid omkleed dat zij beter kunnen worden genegeerd. Bij gebrek aan beter is voor die jaren uitgegaan van een accres van nul. In 2010 groeit het gemeentefonds met een half miljard euro; voor 2011 is enige krimp voorzien, maar blijft het niveau boven dat van 2009. Hoe is dit te rijmen met het afgesproken reële accres van nul voor deze jaren? Dat komt in de eerste plaats door overheveling van gelden uit specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds. Hier worden gemeenten financieel niet beter van. In de tweede plaats is er sprake van taakoverdrachten. Ook de daarmee samenhangende mutaties in de omvang van het gemeentefonds beïnvloeden de financiële ruimten van gemeenten in principe niet.

3 Financiële ruimte

Om toch een indruk te krijgen van die financiële ruimte bevat de Memorie van Toelichting bij de begroting van het Gemeentefonds het zogeheten *Financieel overzicht gemeenten*.⁹ Daarin wordt een overzicht gegeven van (voorzien) veranderingen in inkomsten en uitgaven die van invloed zijn op de financiële ruimte van gemeenten. Allerlei mutaties die voor de begroting wel van belang zijn maar die de financiële ruimte niet veranderen, worden hier buiten beschouwing gelaten.

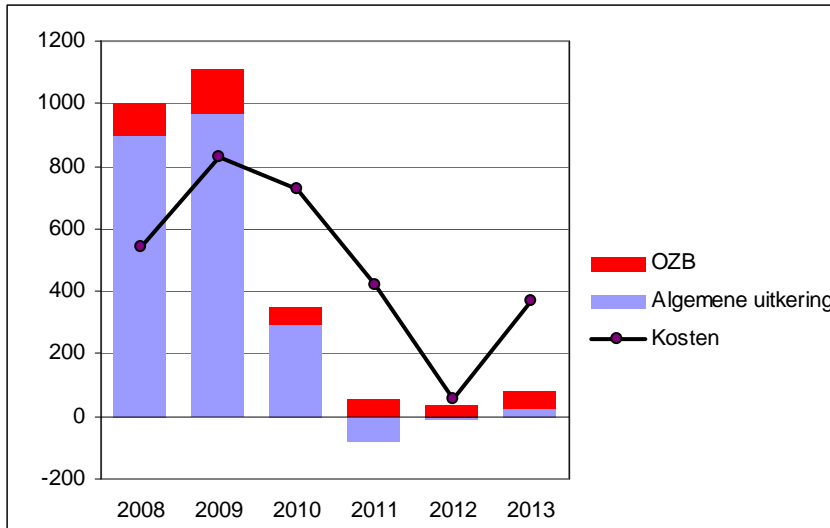
Aan de uitgavenkant wordt een aanzienlijke toename voorzien als gevolg van de groei van het aantal bijstandsontvangers. De geraamde gemeentelijke kostenontwikkeling is voor een groot deel gebaseerd op de verwachte groei van het zogeheten areaal, zeg maar het aantal klanten van het gemeentelijke beleid. Dit areaal groeit vooral doordat steeds meer mensen op een bijstandsuitkering zijn aangewezen. Tot 2001 konden gemeenten 90 procent van de rekening voor de bijstand naar het Rijk sturen, maar

⁸ Tweede Kamer (2009-2010a), p. 108.

⁹ Tweede Kamer (2009-2010b), p. 20 en verder.

tegenwoordig ontvangen zij een vergoeding voor de door hen betaalde bijstandsuitkeringen die los staat van de feitelijke betalingen. Het totale budget dat gemeenten ontvangen wordt periodiek aangepast aan de verwachte ontwikkeling van de bijstandsuitgaven.¹⁰

Figuur 3. Groei inkomsten en uitgaven volgens Financieel

Bron: eigen berekeningen op basis van Tweede Kamer (2009-2010b)

De omvang van dit macrobudget is in het Bestuursakkoord tussen gemeenten en Rijk voor de jaren 2007 tot en met 2011 vastgelegd op basis van in het najaar van 2007 gepubliceerde middellangetermijncijfers van het CPB.¹¹ De economische terugval is destijds niet voorzien. In het bestuursakkoord is afgesproken dat de vastgelegde budgetten alleen worden herzien wanneer het bijstandsvolume door conjuncturele ontwikkelingen meer dan 12.500 bijstandshuishoudens (plus of min) afwijkt van de cijfers waarmee in het Bestuursakkoord is gerekend. Dat komt bij een gemiddelde bijstandsuitkering van 13.000 euro neer op een eigen risico van 160 miljoen euro op jaarbasis. Dit bedrag leveren gemeenten dit jaar wellicht nog niet geheel in, maar in 2010 en 2011 zal het aantal bijstandsontvangers naar verwachting zover zijn opgelopen dat gemeenten wel met de maximale strop van 160 miljoen euro worden geconfronteerd. Deze strop zal niet gelijkelijk over de gemeenten worden verdeeld. Gemeenten waar veel mensen werken bij de overheid, in de zorg of in het onderwijs (bijvoorbeeld Den Haag en Groningen) zien hun werkgelegenheid veel minder teruglopen dan gemeenten waar financiële diensten, transport en industrie belangrijke sectoren zijn (zoals in de regio's Amsterdam en Eindhoven).

10 De verdeling van dit zogeheten macrobudget tussen afzonderlijke gemeenten geschiedt op basis van een objectief verdeelmodel, dat aangeeft hoeveel bijstandsontvangers een gemeente zou moeten hebben gegeven de exogene omstandigheden waarin die verkeert. Dit geldt overigens niet voor kleine gemeenten, hun aandeel in het macrobudget hangt af van hun aandeel in het verleden.

11 *Samen aan de slag, Bestuursakkoord rijk en gemeenten*, 4 juni 2007.

Het Financieel overzicht gemeenten boekt voor 2012 een belangrijke kostendaling in, omdat in dat jaar de afspraak uit het Bestuursakkoord eindigt op basis waarvan gemeenten 280 miljoen euro inzetten op beleidsterreinen van OCW, SZW en Jeugd en Gezin.¹² Het is echter de vraag of gemeenten deze uitgaven na afloop van deze afspraak per direct stopzetten. Als wordt aangenomen dat het hier om beleid gaat dat in elk geval ten dele nuttig is, mag worden verwacht dat stopzetting negatieve gevolgen heeft. Wanneer gemeenten zich genoodzaakt zouden zien deze uitgaven (gedeeltelijk) te continueren, dan ziet het financiële plaatje er anders uit. De kosten komen dan voor zowel 2012 als 2013 hoger uit.

Zelfs wanneer de kostendaling van 280 miljoen volledig wordt ingeboekt, lopen de gemeentelijke kosten elk jaar in de periode 2008-2013 verder op. In de eerste twee jaren wordt die stijging meer dan gecompenseerd door een toename van de inkomsten. Vooral het gemeentefonds groeide sterk. Vanaf volgend jaar groeit het gemeentefonds nog maar weinig; in 2011 is zelfs sprake van krimp. Figuur 3 laat duidelijk zien dat het gat tussen kosten- en inkomstenontwikkeling niet is te sluiten door de ozb te verhogen. De geraamde ozb-groei waarop de figuur is gebaseerd ligt weliswaar onder de maximale groei die de zogeheten macronorm toestaat, maar het dekken van het financiële gat uit de ozb zou een lokale belastingverhoging van ongekennde omvang impliceren.¹³ Dat is dus geen optie.

Overigens hoeft de ozb-opbrengst niet onder de crisis te leiden, ook niet als de waarde van woningen of bedrijfspanden daalt. Dit wordt wel vaak aangenomen. Bij stijgende waarden hebben gemeenten in het verleden hun ozb-tarieven verlaagd. Wanneer de waarde van onroerende zaken daalt, kunnen de tarieven weer worden verhoogd.

4 Bezuinigingen

De ontwikkeling van het gemeentefonds waarop figuur 3 is gebaseerd is voor de jaren na 2011 vermoedelijk te optimistisch. Er is immers gerekend met een nulgroei, terwijl bezuinigingen meer voor de hand liggen. De vraag is wel hoeveel er zal worden bezuinigd, en wanneer. Na 2011 zal de normeringssystematiek op de een of andere manier moeten worden hersteld. Het gemeentefonds deelt dan automatisch mee in bezuinigingen. Op welke wijze de normering wordt hervat, is onbekend. Het Rijk zal vermoedelijk inzetten op herstel van het tot voor kort bestaande systeem. Dat zou betekenen dat gemeenten twee jaar "de trap op" zijn misgelopen, maar na herinvoering van de normering wel meteen mee de trap af worden getrokken. Een ander gevaar is dat van cumulatie: gemeenten kunnen direct door bezuinigingsmaatregelen worden getroffen, en vervolgens indirect nog eens via de normering van het gemeentefonds. Vanaf 2011 moet, mits de economische situatie dat toestaat, het begrotingstekort jaarlijks met 0,5 procent van het bbp worden teruggebracht. Dat is 3 miljard euro per

12 Tweede Kamer (2009-2010b), p. 23.

13 Met ingang van 2008 is de tariefmaximering van de ozb afgeschaft. Er is toen wel een macronorm ingevoerd, die een maximum stelt aan jaarlijkse groei van de totale opbrengst van deze belasting. De maximale opbrengstgroei is normaal gesproken gelijk aan de prijsstijging van de nationale bestedingen (pNB) plus de reële *trendmatige* groei van het bbp (en dus niet de feitelijke jaarlijkse groei van het bbp, die op dit moment veel lager uitkomt). Voor 2010 bedraagt de macronorm 4,3 procent. Individuele gemeenten kunnen echter niet aan deze norm worden gehouden. De effectiviteit van de macronorm is dan ook onzeker. In 2010 wordt de macronorm geëvalueerd.

jaar. Dit wordt vastgelegd in de Wet tekortreductie Rijk en medeoverheden (TReM). Normaal gesproken deelt het gemeentefonds voor een kleine 20 procent mee in de groei of de krimp van de relevante rijksuitgaven. In hoeverre het bij die 3 miljard per jaar om voor de normering relevante uitgaven gaat, is nog niet bekend. Vermoedelijk voor minstens de helft, zodat de voeding van het gemeentefonds met ingang van 2012 wel eens jaarlijks met 300 miljoen euro zou kunnen worden verlaagd. In figuur 3 is te zien dat dit het gat tussen inkomsten en uitgaven flink zou vergroten. Zeker wanneer het herstel van de financiële positie van de rijksoverheid vele jaren zal gaan duren, zoals valt te vrezen. Een tekortreductie van 0,5 procent van het bbp per jaar lijkt overigens aan de lage kant om de overheidsfinanciën op orde te brengen. Omdat er geen termijn is genoemd zegt het ook weinig over het totaalbedrag dat uiteindelijk zal moeten worden bezuinigd.

In de pers circuleren grote bedragen. Het kabinet heeft twintig commissies opdracht gegeven bezuinigingsmogelijkheden te zoeken op evenzoveel beleidsterreinen, waarin in totaal 175 miljard euro per jaar omgaat. Elke commissie moet ten minste één variant ontwikkelen met een bezuiniging van 20 procent. Samen gaat het dus maximaal om 35 miljard euro per jaar (De Kam, 2009). Dit bedrag is in sommige media als feit gepresenteerd, maar de kans dat dit bedrag zal worden gehaald is gering. Ervaringen uit het verleden leren dat ambtenaren van vakdepartementen snel leren tegenstand te bieden (De Kam, 2009). Ook lijkt politieke verdeeldheid de huidige coalitiepartners op te breken. Het is maar de vraag of dit na de verkiezingen anders zal zijn. Ten slotte ontbreekt bij het grote publiek elk besef van de urgentie tot bezuinigen. Dat is het paradoxale gevolg van het succes van het thans gevoerde stimuleringsbeleid. Omdat veel mensen de crisis nog niet in hun eigen portemonnee voelen, hebben zij de indruk gekregen dat het allemaal wel mee valt. Stimuleren tijdens de recessie en de rekening pas betalen wanneer de economie weer aantrekt is economisch wel, maar politiek wellicht geen uitvoerbaar beleid.

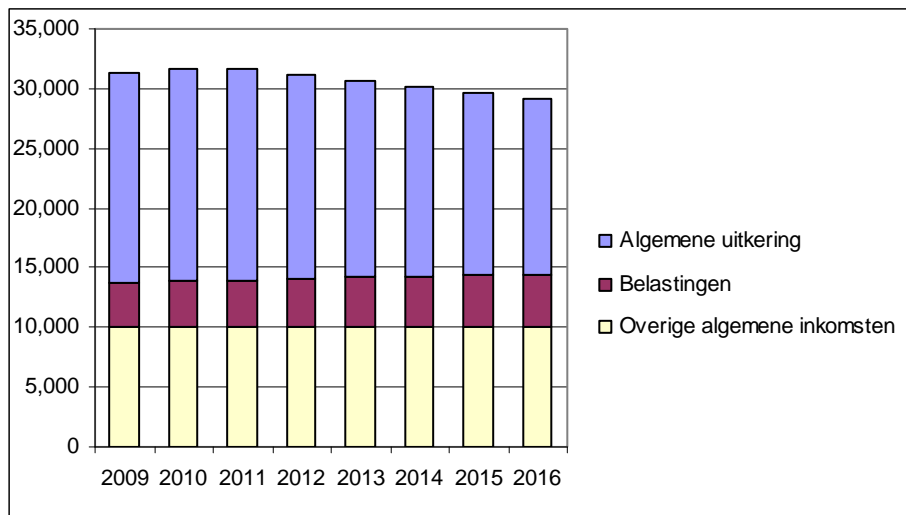
De vaak genoemde 35 miljard moet dus als bovengrens worden beschouwd. Voor een deel kunnen dergelijke bezuinigingen gemeenten direct raken, voor een deel kan dit via een bezuiniging op voor het gemeentefonds relevante rijksuitgaven, die via de normering doorwerken in het gemeentefonds. Overigens betreffen de heroverwegingen ook sectoren waarin bezuinigingen gemeenten direct noch indirect raken. Een tamelijk zwart scenario is dus een bezuiniging van 35 miljard, waarvan de helft relevant is voor het gemeentefonds. Wanneer de normering in 2012 op de oude voet wordt hersteld kan dit een greep in het gemeentefonds betekenen van circa 3 miljard euro (krap 20 procent van de helft van 35 miljard).¹⁴ Dat zou één zesde van het gemeentefonds zijn. Zoals gezegd is, echter niet waarschijnlijk dat het Rijk er in zal slagen 35 miljard te bezuinigen. Het zal hoe dan ook wel om bedragen gaan die de fluctuaties in figuur 3 in de schaduw zullen stellen.

Om de zaak in perspectief te zien schakelen we hier over op totaalbedragen. Figuur 4 geeft de ontwikkeling van de drie algemene (niet geormerkte) inkomstenbronnen van gemeenten bij een stapsgewijze bezuiniging op het gemeentefonds van in totaal 3 miljard euro in vijf jaar tijd. Aangenomen is verder een nulgroei voor de overige

14 Tijdens de plenaire vergadering van de Tweede Kamer op 6 oktober jongstleden bevestigde de staatssecretaris van BZK dat deze berekening, die al langer circuleerde, op dat moment het beste weergaf wat het meest vergaande bezuinigingsscenario zou kunnen zijn.

algemene inkomsten, en een jaarlijkse stijging van de belastingopbrengst met 2,5 procent. Figuur 4 geeft aan dat de algemene inkomsten zelfs bij een dergelijke onwaarschijnlijk grote bezuiniging niet dramatisch kelderen. Een krimp van het gemeentefonds van een zesde betekent een daling van de algemene middelen van iets minder dan een tiende. Maar dat is voor gemeenten een schrale troost. De rek in hun begrotingen is immers ook beperkt.

Figuur 4. Zwart scenario ontwikkeling algemene middelen gemeenten (miljoenen euro's)

Bron: eigen berekeningen.

5 Gevoeligheid gemeenten voor bezuinigingen

Figuur 4 geeft een gemiddeld beeld. Voor afzonderlijke gemeenten ziet het er echter vaak heel anders uit. Het aandeel van het gemeentefonds in de totale inkomsten is in de ene gemeente immers veel hoger dan in de andere.¹⁵ Hoe groter het belang van het gemeentefonds, hoe gevoeliger de gemeente is voor bezuinigingen bij de rijksoverheid.¹⁶ Dat is goed nieuws voor Lansingerland en Blaricum, waar dit aandeel 13 procent bedraagt, maar slecht nieuws voor Rozendaal, waar het gemeentefonds op dit moment nog goed is voor 64 procent van alle inkomsten. Lansingerland staat uiterst links in figuur 5, Rozendaal uiterst rechts, en de overige gemeenten staan er tussenin. Bij een bezuiniging die het gemeentefonds met 10 procent laat krimpen verliest Lansingerland ruim 1 procent van zijn inkomsten, Rozendaal 6 procent en de gemeenten in het midden van de verdeling in figuur 5 ongeveer 4 procent. Kleine gemeenten zijn oververtegenwoordigd in het rechterdeel van deze figuur.

Een belangrijke reden voor de verschillende mate waarin gemeenten gevoelig zijn voor bezuinigingen op het gemeentefonds is dat de overige eigen inkomsten, vooral de inkomsten uit vermogen, zeer ongelijk zijn verdeeld. Sommige gemeenten beschikken

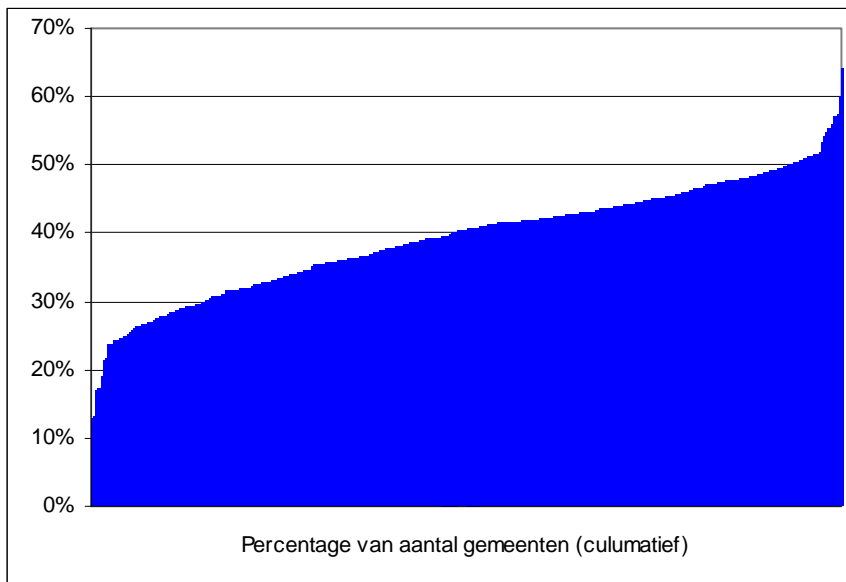
15 Wegens gebrek aan gegevens op gemeenteniveau kunnen we hier niet de aandelen in de algemene middelen geven, zoals hierboven wel is gedaan voor alle gemeenten samen.

16 Een beperkt deel van het gemeentefondsuitkering wordt niet beïnvloed door de normeringssystematiek. Daarvoor is in het onderstaande gecorrigeerd. Dit is gedaan door per gemeente het deel van de uitkering te berekenen dat gevoelig is voor de zogeheten uitkeringsfactor. Dit op basis van het bestand 'uitkeringsjaar 2009 versie 1.xls', dat is te vinden op www.minbzk.nl.

over aandelenpakketten in nutsbedrijven die aanzienlijke dividendbedragen opleveren, of hebben hun activa voor een groot deel uit hun eigen vermogen gefinancierd, zodat zij rente besparen.

Ook het aandeel van de ozb in de totale inkomsten varieert nogal, van 2,5 procent in Amsterdam tot 16,3 procent in Wassenaar. Om een bezuiniging van één procent op zijn begroting te compenseren zou Amsterdam de ozb dus met 40 procent moeten verhogen, Wassenaar met 6 procent.¹⁷ Het eerste is moeilijk denkbaar, het tweede is wel denkbaar. Gemeenten verschillen dus niet alleen in de mate waarin zij met rijksbezuinigingen te maken zullen krijgen, maar ook in de mate waarin zij die via de ozb kunnen compenseren. Daar komt bij dat gemeenten die de afgelopen jaren veel verdienden aan grondexploitatie ook de inkomsten uit die bron zien opdrogen. Wat dat betreft zijn de verschillen tussen gemeenten onderling eveneens groot.

Figuur 5. Aandeel gemeentefonds in gemeentelijke inkomsten

Bron: eigen berekening op basis van CBS Statline en het bestand 'uitkeringsjaar 2009 versie 1.xls', dat is te vinden op www.minbzk.nl. Deze figuur geeft het aandeel van het gemeentefonds weer voor zover dat gevoelig is voor de normeringssystematiek.

6 Slot

De ene gemeente zal aanzienlijk meer moeten bezuinigen dan de andere, maar geen enkele gemeente zal eraan ontkomen. Wat kunnen gemeenten nu doen? In maart 2010 worden nieuwe gemeenteraden gekozen. Het zou goed zijn als kandidaten zouden aangeven waarop wat hen betreft kan worden bezuinigd. Ambtelijke werkgroepen kunnen de lokale mogelijkheden daartoe nu alvast in kaart brengen. Op basis van een

¹⁷ Een overzicht van deze zogeheten hefboomen voor het jaar 2008 is te vinden in Allers et al. (2009, p. 34-35).

eveneens op te stellen financiële vooruitblik kunnen zij ook de gewenste taakstelling voor hun gemeente berekenen. Het kan geen kwaad hierbij van een 'zwart' scenario uit te gaan. Door bestuurlijk en politiek onvermogen zal de uiteindelijke omvang van de bezuinigingen bij het Rijk vermoedelijk kleiner uitpakken dan gepland, maar dat geldt natuurlijk evenzeer voor de gemeentelijke bezuinigingen.

Belangrijk is dat de lokale beleidsambities, die bij het begin van een nieuwe raadsperiode doorgaans groot zijn, zoveel mogelijk worden getemperd. Het wordt geen leuke periode om in de gemeentepolitiek actief te zijn – maar wel een interessante.

Maarten Allers

* De auteur is directeur van het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (COELO), Rijksuniversiteit Groningen.

Literatuur

- Allers, M.A., C. Hoeben en A.S. Zeilstra (2009), *Atlas van de lokale lasten 2009*, Groningen: COELO.
- Kam, C.A. de (2009), Bloed, zweet en tranen, *ESB*, 94(4569), 582. en in deze aflevering van *TvOF*.
- Tweede Kamer (2008–2009a), *Onderhoudsrapportage specifieke uitkeringen 2009*, 31700 B, nr. 15.
- Ministerie van BZK (2009), *Septembecirculaire 2009 gemeentefonds*, Den Haag.
- Tweede Kamer (2008-2009b), *Voorjaarsnota*, 31965, nr. 1.
- Tweede Kamer (2009-2010a), *Miljoenennota 2010*, 32 123, nr. 1.
- Tweede Kamer (2009-2010b), *Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2010*, 32123 B, nr. 2.
- Tweede Kamer (2009-2010c), *Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2010*, 32123 C, nr. 2.
- Samen aan de slag*, Bestuursakkoord rijk en gemeenten, 4 juni 2007.